

Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης

Τόμ. 35 (2010)

Θ. Π. Παπαθεοδώρου, Επιτηρούμενη δημοκρατία: η ηλεκτρονική παρακολούθηση των πολιτών στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, 164 σελ. Ξ. Ι. Κοντιάδης, Ελλειμματική δημοκρατία. Κράτος και κόμματα στη σύγχρονη Ελλάδα, Αθήνα 2009, 286 σελ.

Μαρία-Ηλιάννα Πραβίτα

doi: [10.12681/hpsa.14504](https://doi.org/10.12681/hpsa.14504)

Copyright © 2017, Μαρία-Ηλιάννα Πραβίτα

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πραβίτα Μ.-Η. (2017). Θ. Π. Παπαθεοδώρου, Επιτηρούμενη δημοκρατία: η ηλεκτρονική παρακολούθηση των πολιτών στην κοινωνία της διακινδύνευσης, Βιβλιόραμα, Αθήνα 2009, 164 σελ. Ξ. Ι. Κοντιάδης, Ελλειμματική δημοκρατία. Κράτος και κόμματα στη σύγχρονη Ελλάδα, Αθήνα 2009, 286 σελ. *Ελληνική Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, 35, 172–174. <https://doi.org/10.12681/hpsa.14504>

αφορούν την πολιτική ηγεσία, το ανθρώπινο δυναμικό και τέλος, στις διαδικασίες δημιουργίας πολιτικής.

Συνοψίζοντας, ο συλλογικός αυτός τόμος αποτελεί μια ενδιαφέρουσα καταγραφή σημαντικών αλλαγών που έχει υποστεί η ελληνική δημόσια διοίκηση λόγω της ένταξης και συνεχούς πορείας της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και αφορά τόσο την ελληνική ακαδημαϊκή κοινότητα όσο και τα στελέχη της δημόσιας διοίκησης. Η ενσωμάτωση των συγκεκριμένων ερευνητικών αποτελεσμάτων με τη σχετική θεωρητική συζήτηση θα μπορούσε να αποτελέσει ένα επόμενο εγχείρημα προκειμένου να υπάρξει η δυνατότητα σύγκρισης με παρόμοιες εξελίξεις σε άλλα κράτη-μέλη.

ΣΤΕΛΛΑ ΛΑΔΗ

Θ. Π. ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, *Επιτηρούμενη Δημοκρατία: Η Ηλεκτρονική Παρακολούθηση των Πολιτών στην Κοινωνία της Διακινδύνευσης*, Βιβλιογράμα, Αθήνα 2009, 164 σελ.

Ξ. Ι. ΚΟΝΤΙΑΔΗΣ, *Ελλειμματική Δημοκρατία. Κράτος και Κόμματα στη Σύγχρονη Ελλάδα*, Αθήνα 2009, 286 σελ.

Αμφότερα τα βιβλία των καθηγητών Θ. Π. Παπαθεοδώρου και Ξ. Ι. Κοντιάδη πραγματεύονται ορισμένες προβληματικές όψεις της σύγχρονης δημοκρατίας. Στο πρώτο, εξετάζεται εάν στην εποχή της παγκοσμιοποίησης αίτημα των εθνικών κοινωνιών δεν συνιστά μόνο η προστασία της ελευθερίας, αλλά και η προστασία της ασφάλειας των πολιτών. Και γεννάται το ερώτημα εάν η υπερβολική ίσως έμφαση στη δεύτερη επιδίωξη, μέσω αντίστοιχων μέτρων δημόσιας πολιτικής, διαμορφώνει μια τρόπον τινά μια «*επιτηρούμενη δημοκρατία*». Αυτή δεν μπορεί παρά να είναι ελλειμματική, όσον αφορά ιδίως την ποιότητα των θεσμών. Η περιγραφή και η ερμηνεία της έννοιας της «*ελλειμματικής δημοκρατίας*» είναι το αντικείμενο της δεύτερης μελέτης.

Η «επιτήρηση», φαινόμενο στο οποίο αναφέρεται το βιβλίο του Θ. Π. Παπαθεοδώρου, έχει να κάνει με την υπερβολική παρακολούθηση των πολιτών σε μια κοινωνία όπου οι κίνδυνοι περισσεύουν, αλλά το αίσθημα ασφάλειας κλονίζεται και λιγοστεύει. Η ασφάλεια έχει τη σημασία της και δεν πρέπει να υποτιμάται η αξία που της αποδίδουν οι πολίτες, που διακατέχονται από το αίσθημα του φόβου ολοένα και περισσότερο στην εποχή μας, είτε πρόκειται για τη ζωή είτε και για την περιουσία τους. Το ζήτημα είναι εάν η

υπερβολική εστίαση στην ασφάλεια δυσχεραίνει τις προϋποθέσεις της ελεύθερης και σύγχρονης δημοκρατίας.

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι, μετά την 11η Σεπτεμβρίου 2001 και τα συμβάντα στην Ισπανία και στο μετρό του Λονδίνου, το δίλημμα ανάμεσα στην ασφάλεια και την ελευθερία έχει τεθεί πλέον με ιδιαίτερη οξύτητα. Και τούτο συμβαίνει σε όλες σχεδόν τις χώρες στη σύγχρονη εποχή της διακινδύνευσης. Δεν εκπλήσσει επομένως ότι οι πολίτες αποδίδουν πλέον ξεχωριστή σημασία στην ασφάλειά τους στις μεταφορές και τις επικοινωνίες, ακόμη και σε κοινωνίες πολύ φιλελεύθερες, ανοιχτές και ανεκτικές, όπου, όπως δείχνει στο βιβλίο του ο Θ. Π. Παπαθεοδώρου, λαμβάνονται μέτρα για τη χρήση κλειστών κυκλωμάτων τηλεόρασης σε δημόσιους χώρους αλλά και την τηλεφωνική παρακολούθηση των πολιτών· αυτά υιοθετούνται ως πρόσφορες πρακτικές για την αποτροπή ενδεχόμενου τρομοκρατικού χτυπήματος.

Επιβάλλεται, εντούτοις, να σταθμιστεί η ανάγκη για ασφάλεια και το δικαίωμα στην ελευθερία, ώστε να αποφευχθούν –τουλάχιστον στο μέτρο του εφικτού– δυσάρεστα ενδεχόμενα στις πυκνοκατοικημένες πόλεις, τα δημόσια κτίρια και τα μαζικά μέσα συγκοινωνίας, δίχως όμως ο καθένας να είναι εν δυνάμει ύποπτος για τα πάντα και να παρακολουθείται παντού. Κάτι τέτοιο ίσως να οδηγήσει κάποια στιγμή στο τραγικό σφάλμα της καταδίκης αθώων, γεγονός που θα έπληττε την ποιότητα της δημοκρατίας. Το ζητούμενο είναι, λοιπόν, να υπάρχει «*ασφάλεια σε πλαίσιο ελευθερίας και όχι ελευθερία σε πλαίσιο ασφάλειας*», όπως έχει γνωμοδοτήσει πρόσφατα η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα.

Όσον αφορά στην ελλειμματικότητα της δημοκρατίας, η οποία συνιστά το κεντρικό θέμα που διατρέχει τις σελίδες του βιβλίου του Ξ. Ι. Κοντιάδη, επισημαίνεται ότι μέσα από τα πολλαπλά ελλείμματα και τις θεσμικές ατέλειες το κράτος μας γίνεται λιγότερο αποτελεσματικό, λιγότερο δημοκρατικό, λιγότερο αξιοκρατικό, λιγότερο σύγχρονο.

Στο εν λόγω βιβλίο ανατέμνονται ορισμένα από τα κρισιμότερα *ποιοτικά* ελλείμματα της δημοκρατίας στην Ελλάδα σήμερα, όπως το έλλειμμα της *εσωκομματικής δημοκρατίας*, η μειωμένη αυτοτέλεια και *αυτοδυναμία του βουλευτή* στο πλαίσιο της λειτουργίας των κοινοβουλευτικών ομάδων, η ατελής από δημοκρατική σκοπιά και αδιαφανής *διαδικασία επιλογής των υποψήφιων βουλευτών* αλλά και *των αρχηγών των κομμάτων*. Εξίσου σημαντικό είναι το έλλειμμα ως προς την *ανεξαρτησία και ουδετερότητα* της διοίκησης, δεδομένης της *κομματικοκρατίας* και των *πελατειακών σχέσεων* που αποτελούν πάγια σχεδόν παθολογία του ελληνικού πολιτικοδιοικητικού συστήμα-

τος. Δεν πρέπει συνεπώς να εκπλήσσει το έλλειμμα *ποιότητας και αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης* που επίσης επισημαίνεται στη μελέτη.

Ένα ακόμη έλλειμμα θεσμικής τάξης και ολοκλήρωσης, το οποίο μειώνει τη συνολική ποιότητα της δημοκρατίας μας, είναι αυτό της *μεταρρυθμιστικής πνοής*, της εμπέλειας και της τόλμης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η τελευταία συνταγματική αναθεώρηση του 2008, που περιορίστηκε σε δευτερεύοντα και επουσιώδη. Ανάλογη είναι η περίπτωση της μεταρρύθμισης για την περιφερειακή και τοπική αυτοδιοίκηση που δρομολογείται μέσω του προγράμματος «Καλλικράτης» και θα δοκιμαστεί στην πράξη εάν θα καταφέρει να μειώσει τον συγκεντρωτισμό του κράτους ενισχύοντας την αποτελεσματικότητα της αυτοδιοίκησης.

Τέλος, αλλ' όχι έλασσον, ο Ξ. Ι. Κοντιάδης επισημαίνει ως έλλειμμα την *ατελή ενσωμάτωση* ή, μάλλον, *τη μη ενσωμάτωση* του πολυπληθούς πλέον κοινωνικού σώματος των μεταναστών που σφραγίζονται με ραγδαίους ρυθμούς στη χώρα.

Συμπερασματικά, καθένας εκ των δύο συγγραφέων συνεισφέρει δημιουργικά με το βιβλίο του στην ανατομία των αντίστοιχων προβλημάτων και προσφέρει τη δυνατότητα για μεγαλύτερη επίγνωση των κινδύνων που ελλοχεύουν. Και οι δύο υπογραμμίζουν επίσης, εμμέσως πλην σαφώς, την ευθύνη που υπάρχει και αναλογεί σε όλους, πολίτες και πολιτικούς, για τη λήψη των κατάλληλων μέτρων προς αντιμετώπισή τους. Στη δημοκρατία τα δικαιώματα υφίστανται πάντοτε σε συνδυασμό με τις υποχρεώσεις και τις ευθύνες καθενός ως ανθρώπου και πολίτη. Κάτι που, αν γινόταν πραγματικότητα, θα συνέβαλε στην ποιότητα της δημοκρατίας και σε μεγαλύτερη ελευθερία στο πλαίσιο της.

ΜΑΡΙΑ-ΗΛΙΑΝΑ ΠΡΑΒΙΤΑ